

az adatok végtelen sorában. A sok ismeretlen adat pompásan kiegészíti azt a képet, mely Győri Vilmos és vitéz Sághelyi Lajos alapvető polgáriiskola-történeti műveiből élénk tárult. Deák Gyula hézagpótló műve valóságos forrásmunka, mely a polgáriiskola történetének közkézen forgó adatait megerősíti, de nem egyszer helyesbíti is. A könyvet pontos név- és tárgymutató teszi még használhatóbbá.

Kifogásunk mindössze kettő van. Az egyik: Hiába kerestük az adatok közt folyóiratunk nevét, jóllehet hasábjain nem egy polgáriiskolával foglalkozó cikk jelent meg. A másik: A könyv használhatóságát és az adatok ellenőrizhetőségét csak növelte volna, ha a szerző a könyvek címe és a folyóiratok évfolyama és száma mellett elfogadott szokás szerint az oldalt is megjelölte volna. Ez a két kisebb jelentőségű kifogás azonban semmiképpen sem csökkenti a könyv értékét. Az utolsó évtizedben nem jelent meg még egy polgáriiskola-történeti mű, mely jelentőségében Deák Gyula²derék munkájával felérne.

Implom József.

Egry Irén: Zsarátnokot dobott az Úr. Singer és Wolfner 19 8. 236. o.

Önképzőköreink működési területét a legutóbbi tanügyi utasítás lényegesen kibővítette. Az eddigi, szinte kizárólag irodalmi jellegű oda módosította, hogy az egyes szaktanárok vezetése alatt alakuljon történelmi, természettudományi és művészeti szakosztály is. Ezeknek a szakosztályoknak a feladata kedvet kelteni ébredező speciális hajlamaikat ápolni, az ifjúság érdeklődését irányítani a tervbe vett élethivatás felé.

Változatos és sokoldalú tevékenységre ad módot a történelmi szakosztály munkaprogramja. Célja ugyanis a régi történeti mult gondolatának ébrentartása és az új egészséges történetiszemlélet kibontakoztatása. A tanulók a maguk buvárkodó tevékenységük vagy kritikai ismertetéseik révén történeti világképüket alakítják, nemzeti érzésüket öntudatosítják.

A nagy érdeklődést látva e sorok írója úgy akart módot adni a munkálkodásra, hogy az egyes történelmi órákon felhívja a figyelmet azokra a történelmi életrajzokra, regényekre, amelyek az évi anyaggal kapcsolatban vannak. Önkéntes jelentkezők vállalják az egyes művek feldolgozását s mikor az *ismétlések* során eljutunk az illető eseményhez, felolvassuk az idevágó művek történeti ismertetését. S eltekintve a tartalmi okulástól, amit egy-egy ilyen felolvasás az osztálynak, de még inkább az írójának jelent, mozgalmassá teszi az ismétlési órákat, s tudatosítja a növedékekben azt, hogy nem holt tárgyakat tanulnak az iskolában, hanem az élő nemzet sorsproblémáival ismerkednek meg.

Ilyen szempontból tervezünk foglalkozni e lapokon a hazai, vagy a világtörténelemnek egyes feldolgozásaival, felhívva a historikus kollégák és szakosztályvezetők figyelmét azokra az életközelségi problémákra, amelyekkel ezek a művek a magyar sors, vagy az európai kultúra alakulását szemléltetik és történelmileg megvilágítják.

A magyar történelem lángszavú „barát”-jának, a legendás Kapisztrán Jánosnak alakját illeszti be a szerző egy történeti regény keretei közé. Szent Gellért és Julianus barát után újra egy szerzetes tűnik fel, aki először Németországban, majd a magyarság hívására hazánkban hirdet keresztes hadjáratot a török áradat feltartóztatására. Pályáját mint világi hivatalnok kezdi, s meglelt férfikorában lép be a népszerű franciskánusok közé. Ez a „szürke csuhás barát” megjelenik a hódítási szomjtól mámoros Mohamed álmában. Látja a szultán, mint tüzeli a kereszténységet az összefogásra; különös fényben égő szemeiben a hivatástudat extázisa csillog. A perzsa álomjós, Hasszán, elhaló hangon fejt meg az álmot, s szavai be is teljesedtek: „Vigyázz, mert utadba kerül a szürkeruhás. Csak addig tart a győzelmed,

amíg vele nem találkozol.” — A szerző a középkor-végi szerzeteséletnek és a keleti titokzatos csillagjóslásnak érdekes szálaiból szövöti meséjét, melybe a magyar viszonyok, a fő és köznemesség széthúzása, Hunyadi hősiek erőfeszítései is szerényen beleilleszkednek. A könyvet élménnyé teszi a szerzőnek kegyeletos lelkesedése a „szürke barát”, és honmentő missziója iránt.

Visy József.

Manniger Vilmos: A sebészet diadalutja. Budapest, Franklin-társulat, 1938. „A Búvár könyvei” sorozat VII. kötete. 66 kép és 36 tábla.

Általános kulturtörténeti keretbe foglalt munka, melynek minden egyes fejezete egyúttal a természettudományok fejlődéstörténetének is egy-egy izgalmasan érdekes fejezete. Speciális címe ellenére is közérdekű munka, mely különösen a természettudományi beállítottságúak részéről tarthat érdeklődésre számot.

A könyv első részében a sebészet multját ismerteti az őskultúráktól egészen a mult század derekáig. Felvonultatta előtünk az ősi ázsiai művelődési középpontok, a görögök, a rómaiak, a renaissance, az újkor sebészeti ismereteit és az alkalmazott természettudományok ezen részletkérdéseit igen ügyesen az egyes korok mindenkor kultúrállományába illeszti bele. A mű második fele a jelenkor sebészeti problémakörének kialakulását és annak legújabb állását, eredményeit ismerteti, amennyire ezt a művelt laikus ismeretszükséglete megkívánja és ismeretköre lehetővé teszi. De a szakember számára is sok érdekeset mond a szerző és nagy érdeme, hogy igen áttekinthető problémafejlődési összegezéseket nyújt. A munka utolsó része a jövő lehetőségeit taglalja és itt kitér a hormonális hatások és a sebészet kapcsolataira is.

Ismételten hangsúlyoznunk kell, hogy Manninger munkája közérdekű mű és különösen azok fogják szívesen olvasni, akik érdeklődéssel kísérik a természettudományok különböző ágának, problémaköreinek fejlődését.

Uherkovich Gábor.

Udvarhelyi Károly: Magyarország földrajza az iskolában és szülőföld-ismertetés. (A Gyakorló Polgári Iskola könyvtára. Szeged, 1938. 230. oldal.)

Valamennyien, akik középső fokozatú földrajzoktatással foglalkozunk, égető hiányát érezzük olyan földrajzi tankönyvnek, amire nyugodt lélekkel rámondhatnánk: jó. Van olyan mű, amelyik ugyan megfelel a modern földrajztudomány követelményeinek, de mint tankönyv nem alkalmazható az iskolákban, a legtöbbje azonban selejtes módszertani szempontokért feláldozza a lényegét s így válik a földrajztanár kezében rákényszerített eszközzé a nélkül, hogy lelkiileg tankönyv és tanár közt a legcsekélyebb kapcsolat fennállna. A *földrajzi tankönyv kérdése természetesen összefügg* a forrongó, vajdó, új kifejezési formákat és módszereket kereső *geográfiai tudománnyal*, ismételjük: összefügg, azonban a földrajztudományban már-már örvéndesen oszladozó kód nem lehet mentség arra, hogy a szakbeli iskolakönyveink egyiptomi mumiák módjára túléljék — főleg *felfogásukban* — korukat s útját állják egyik-másik fiatalabb földrajzoktató tanítási célkitűzéseinek.

Ilyenféle gondolatokba kell beillesztenünk Udvarhelyi könyvének megjelenését. A *tehetséges fiatal szerző* már több alkalommal adta bizonyosságát *képességeinek*; érthető, hogy legújabb műve is számos gondolatot ébreszt, megfigyeléseket, megjegyzéseket szül és bizonyára a szakirodalom is tüzetesen meg fogja vizsgálni. Éppen ezért jónak látjuk rögtön előjáróban megadni a *tiszteletet a könyv számára* azzal, hogy megállapítjuk értékeit. Ezek szerint dicsérőleg kell meglátnunk a törekvést a jobb és alaposabb földrajzoktatás felé, *el kell ismernünk* az író végtelen szorgalmát